

Міністерство освіти і науки України
Дніпропетровський національний університет

Носенко Е.Л., Кутовий К.П., Шафоростов І.М.

ПОСІБНИК

**З ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ДО КУРСУ
„ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ”**

Під редакцією члена-кореспондента АПН України Носенко Е.Л.

Дніпропетровськ
2008

Передмова

У методичному посібнику з курсу „Експериментальна психологія” представлені різноманітні види професійно-орієнтованих навчальних завдань для індивідуальної роботи студентів та модульного контролю рівня засвоєння знань.

При розробці завдань враховано принцип забезпечення множинного перекодування навчального матеріалу, що відбиває психологічні закономірності ментальної репрезентації знань у різних формах: образній, знаково-символічній, схематичній, вербальній, категоріальній.

Індивідуальні завдання мають форму так званих „кейсів”, тобто описань конкретних зразків емпіричних наукових досліджень, переважно експериментального та квазі-експериментального типів. До кожного з описань запитань, за допомогою яких з’ясовується рівень оволодіння студентами системою основних метапонять курсу. У такий спосіб завдання стимулюють виконання процедури перекодування навчальної інформації у різні форми.

Модульні контрольні роботи базуються на використанні програмного забезпечення модульної об’єктно-орієнтованої навчальної системи розробки дистанційних курсів та сайтів „MOODLE”. Підсистема тестування цієї системи містить різноманітні форми тестових завдань, зокрема: завдання множинного й альтернативного вибору, завдання на суміщення, завдання з пошуком відповідей безпосередньо у навчальному тексті та інші.

Отже, виконання індивідуальних і контрольних завдань частково автоматизовано, що забезпечує швидку обробку викладачем великих масивів інформації.

У розділі 1 цього методичного посібника представлено професійно орієнтовані завдання для самостійного опрацювання студентами, а у розділі 2 – тестові завдання до курсу для самоконтролю засвоєння матеріалу.

РОЗДІЛ 1. ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Прочитайте опис деяких класичних психологічних експериментів і проаналізуйте їх у таких термінах метапонять експериментальної психології:

- проблема дослідження;
- змінні (залежні, незалежні, концептуальні, операційні, зовнішні);
- гіпотеза (теоретична, експериментальна);
- метод дослідження (експериментальний, квазіекспериментальний, неекспериментальний та ін.);
- експериментальний план (для експериментального дослідження);
- способи контролю змінних;
- методи статистичного оцінювання результатів.

Зразок виконання аналізу психологічних експериментів наведено у завданні 1.

Завдання 1.

Вихідні дані. У 1970 р. американські психологи С. Кайслер і Р. Берал здійснили експериментальне дослідження. На початку дослідження молодим чоловікам, залученим до експерименту, пропонували виконати досить складний тест на інтелект.

Після цього половині досліджуваних повідомили, що вони виконали тест дуже добре, а іншим — що вони погано впоралися із завданнями тесту.

Після тестування досліджуваним пропонували відпочити у кафетерії, розташованому в тому самому приміщенні, де здійснювався експеримент. До досліджуваних підходила приваблива дівчина (помічник експериментатора), одягнута або дуже модно, або скромніше.

У результаті експерименту було встановлено, що чоловіки, яких повідомили, що вони успішно виконали тест на інтелект, частіше виявляли ознаки "романтичної поведінки" до дівчини, одягнутої модно, ніж до дівчини, одягнутої скромніше.

Чоловіки, яким повідомили, що вони не впорались із завданнями тесту, поводитися протилежно, тобто частіше виявляли ознаки "романтичної" поведінки до дівчини менш привабливої (скромно одягнутої).

<i>Запитання і завдання</i>	<i>Відповідь</i>
1. Скільки незалежних концептуальних змінних було в дослідженні? Які саме?	1. Дві: самооцінка чоловіків та ознаки статусу їх гіпотетичних "романтичних" партнерів (дівчат).
2. Скільки залежних змінних у дослідженні?	2. Одна: "романтична" поведінка.
3. Скільки незалежних операційних змінних було використано в експерименті?	3. Дві з двома рівнями кожна: для чоловіків — високий і низький рівні самооцінки; для жінок — високий і середній рівні фізичної привабливості.

<i>Запитання і завдання</i>	<i>Відповідь</i>
4. За допомогою яких способів експериментатор маніпулював незалежними змінними?	4. За допомогою зворотного зв'язку в тесті на інтелект (що впливав на рівень самооцінки) та застосування більш-менш "престижного" одягу для своїх помічниць-жінок.
5. Запропонуйте можливі операційні змінні для залежної концептуальної змінної "романтична" поведінка	5. Кількість звернень чоловіка до дівчини: <ul style="list-style-type: none"> • із запитаннями або компліментами; • з пропозицією замовити напій тощо; • із запрошенням на побачення; • з проханням дати номер телефону та ін.
6. Яким був експериментальний план дослідження?	6. Факторний план — 2x2.
7. Скільки груп досліджуваних було створено?	7. Чотири: <ul style="list-style-type: none"> • низька самооцінка - висока привабливість; • низька самооцінка — середня привабливість; • висока самооцінка – висока привабливість; • висока самооцінка – середня привабливість
8. Яку теоретичну гіпотезу було висунуто в дослідженні?	8. Самооцінка впливає на сензитивність людини до статусних ознак.
9. Як формулювались експериментальні гіпотези дослідження?	9. Якщо досліджуваний має високий рівень самооцінки, вірогідність встановлення ним контактів з особами вищого статусу вища, ніж з особами нижчого статусу (і навпаки).
10. Як формулювалась альтернативна статистична гіпотеза дослідження?	10. Якщо дуже приваблива дівчина опиниться поряд з чоловіком з високою самооцінкою, кількість проявів "романтичної" поведінки з його боку буде вищою, ніж коли поряд з ним опиниться менш приваблива дівчина (і навпаки).
Чи потребує це дослідження дебрифінгу? Якщо так, то чому?	11. Потребує, бо для зниження самооцінки застосовувався обман. Згідно з етичними нормами психологічних досліджень, досліджуваний обов'язково потребує обґрунтування тактики, обраної експериментатором.
12. До якої предметної сфери психології належить дослідження?	12. До соціально-експериментальної психології (вивчення факторів, що впливають на формування атракції).

Завдання 2.

Вихідні дані. У 1948 р. американські дослідники С. Еш і Г. Віткін під час експерименту, в процесі якого досліджувані повинні були встановити вертикально стержень, запропонований на екрані на фоні дещо нахиленої вбік рамки, помітили такі розбіжності між досліджуваними при виконанні ними тесту в недостатньо освітленому приміщенні: окремі суб'єкти успішно впоралися із завданням, а деякі сприймали стержень як розташований вертикально, коли він був нахилений у той самий бік, що й рамка.

Запитання

1. До якої предметної сфери належить це дослідження?
2. Як формулюється проблема дослідження?
3. Яка концептуальна незалежна змінна наявна в дослідженні?
4. Визначте незалежну операційну змінну дослідження?
5. Якою може бути залежна операційна змінна?
6. Яка змінна контролювалась у дослідженні?

Завдання 3.

Вихідні дані. Припустимо, психолог намагається оцінити ефективність спеціальної навчальної програми в двох різних містах. В одному місті діти, які мають певні вади у розвитку пізнавальних можливостей, навчаються у звичайних класах разом із дітьми, що не мають вад у розвитку, і отримують спеціальну допомогу вчителя. В іншому місті таких дітей навчають у відповідних спеціальних класах.

Після визначення того, що діти з вадами у розвитку в обох містах мають однакові показники інтелекту (*IQ*) і не відрізняються соціально-економічним статусом їхніх сімей, дослідник пропонує дітям стандартизований тест для перевірки навичок читання.

Запитання

1. Чи є дослідження експериментом? Якщо ні, то до якого типу досліджень його можна віднести? Чим воно відрізняється від експерименту?
2. Яку незалежну змінну було вибрано в дослідженні?
3. Які змінні контролювались?
4. Яка змінна була залежною?
5. Чи визначено в описі дослідження операційну залежну змінну? Якщо ні, то яку операційну змінну ви запропонували б?

Завдання 4

Вихідні дані. Дослідник підібрав три групи досліджуваних; досліджуваним однієї з них перед випробуванням дали кофеїн (у вигляді таблетки), другої — плацебо, а досліджуваним третьої не давали таблеток.

Досліджувани всієї трьох груп виконували тести на перевірку ефективності

диференціації певних сигналів при їх зоровому сприйнятті. Освітлення у приміщенні для всіх груп було однаковим.

Запитання

1. Чи містить це дослідження всі ознаки експерименту? Якщо так, перелічіть ці ознаки.

2. Як ви сформулюєте теоретичну гіпотезу дослідження?

3. Як сформулювати його експериментальну гіпотезу?

4. Як потрібно було підібрати досліджуваних?

5. Скільки незалежних змінних було в дослідженні?

6. Яка концептуальна змінна була залежною?

7. Скільки залежних операційних змінних доцільно обрати для дослідження?

Назвіть їх.

8. Яка змінна контролювалась?

9. Які статистичні критерії потрібно вибрати для підтвердження або спростування гіпотези дослідження? В якому порядку їх слід використовувати?

10. Для яких двох з трьох вибраних груп доцільно порівнювати середні показники ефективності диференціації сигналів:

- для групи, що вживала кофеїн, і для групи, що вживала плацебо;
- для групи, що вживала кофеїн, і для групи, що не вживала таблеток;
- для групи, що вживала плацебо, і для групи, що не вживала таблеток.

Примітка: з перелічених варіантів відповідей на останнє запитання правильні дві. Які саме? Поясніть, чому.

Завдання 5.

Вихідні дані. Уявіть, що дослідник, який здійснював експериментальне дослідження, розглянуте у завданні 4, висунув гіпотезу, що рівень інтелекту IQ може бути важливим фактором, який впливає на результати дослідження. Він так сформулював теоретичну гіпотезу: "Чим вище рівень інтелекту IQ, тим менше вплив кофеїну на ефективність диференціації сигналів".

Запитання

1. Яку техніку підбору досліджуваних потрібно застосувати замість рандомізації, щоб перевірити цю гіпотезу?

2. Скільки рівнів незалежної змінної ви матимете?

3. Який статистичний критерій потрібно застосувати для перевірки гіпотези у цьому випадку?

Завдання 6.

Вихідні дані. Відомий американський дослідник С. Стівенс у 1933 р. дійшов висновку, що досліджувані можуть безпосередньо оцінювати інтенсивність відчуття [64]. Він описав взаємозв'язок суб'єктивної інтенсивності сенсорного переживання та реальної фізичної інтенсивності стимулу за допомогою рівняння

$$S = k I^n,$$

де S — сприйнята інтенсивність стимулу; k — константа; I — реальна фізична інтенсивність стимулу; n — експоненціальна характеристика конкретного сенсорного континууму.

Запитання

1. До якої предметної галузі психології належить це дослідження?
2. Скільки незалежних змінних було в дослідженні С. Стівенса? Які саме?
3. Що було залежною змінною?
4. В яких одиницях С. Стівенс вимірював залежну змінну?
5. Якщо n менша за одиницю, що це означає?
6. Якщо суб'єктивна оцінка інтенсивності стимуляції перевищує реальну фізичну інтенсивність стимулу, яким буде n — більше чи менше за одиницю?
7. Чи можна застосувати психофізичні методи для вивчення соціально-психологічних феноменів? Якщо так, наведіть приклади досліджень такого типу.

Завдання 7.

Вихідні дані. У класичному дослідженні Ф. Крейка і Е. Тульвінга [79] досліджуваних повідомляли, що метою експерименту є вивчення сприйняття вербальної інформації, реагувати на яку пропонували якнайшвидше. При кожній експериментальній спробі досліджуваному показували за допомогою тахістоскопа певне слово на період 200 мс.

Перед експозицією слова експериментатор ставив досліджуваному запитання щодо певних характеристик слова, а саме: яким шрифтом воно надруковано; чи римується воно зі словом, що з'являлося на екрані, і чи є слово назвою предмета одягу (або належить до іншої широкої групи слів). Під час експерименту реєстрували латентний період реакції на кожне слово (від його появи на екрані до натискування досліджуваним кнопки "так" чи "ні" у відповідь на запитання, що передувало появі слова). Після здійснення експерименту несподівано для досліджуваних перевірялося запам'ятовування слів.

Запитання

1. Яка проблема вивчалась за допомогою цього експерименту?
2. З якою метою досліджуваного повідомляли на початку експерименту, що буде вивчатися сприйняття вербальної інформації?"
3. Якою була незалежна концептуальна змінна експерименту?
4. Як було операціоналізовано цю змінну?
5. Якою була концептуальна залежна змінна? Як її можна операціоналізувати?
6. Чи підтвердилася теоретична гіпотеза експерименту? Як її формулювали?
7. Сформулюйте експериментальну гіпотезу цього дослідження.
8. Яким був експериментальний план цього дослідження?

Завдання 8.

Вихідні дані. У 1958 р. американські психологи виконали класичне дослідження, під час якого досліджувані (студенти вузу) сприймали з екрана слова — назви національностей (німець, швед, датчанин та ін.) у поєднанні з іншими словами, що мали або позитивну, або негативну конотацію. В такий самий спосіб подавалися слова — власні імена.

Одне й те саме слово — назву національності (чи ім'я) подавали в одній з груп зі словами, що мали позитивну конотацію, а в іншій — негативну.

Експериментальне дослідження завершувалось ранжуванням слів — назв національностей (чи імен) за семибальною шкалою оцінки "приємне — неприємне" слова.

Запитання

1. Яка наукова проблема вивчалась у дослідженні?
2. Який методичний підхід до вивчення обраної проблеми був застосований автором?
3. Які стимульні слова виконували в дослідженні роль незалежної змінної?
4. Якою була залежна змінна і як вона була операціоналізована?

Завдання 9.

Вихідні дані. Припустимо, ви збираєтесь дослідити вплив інформації агресивного характеру на емоційний стан дітей молодшого віку. Певний час у літературі стверджувалося, що діти до 8 років нібито емоційно нечутливі до агресивно забарвленої інформації. Це твердження базувалось на інтерв'ю з дітьми та їхніми батьками після того, як діти дивились відповідні мультфільми. Як ви сплануєте експериментальне дослідження для перевірки твердження про нечутливість дітей до агресивної інформації?

Відповіді на запропоновані нижче запитання допоможуть вам це зробити.

Запитання

1. Скільки груп досліджуваних доцільно підібрати для цього експерименту і якою повинна бути техніка підбору?
2. Як можна маніпулювати незалежною змінною?
3. Якою може бути незалежна операційна змінна?
4. Яку мінімальну кількість рівнів незалежної змінної треба забезпечити?
5. Якщо в інтерв'ю після показу мультфільмів не виявлено змін у стані дітей, яке фізіологічне вимірювання варто передбачити в експерименті, щоб точніше зафіксувати рівень емоційного збудження дитини?
6. В яких одиницях вимірюється операційна залежна змінна в цьому експерименті?
7. Який критерій треба використати для статистичної перевірки гіпотези?
8. Якби ви передбачили в експерименті не два, а три рівні незалежної змінної (а саме: високий, помірний і нульовий рівні агресивності інформації в мультфільмі) і отримали б три групи показників стану досліджуваних, який

статистичний тест ви застосували б для перевірки гіпотези?

9. Якби залежна змінна вимірювалась за допомогою порядкової шкали, який тест можна було б застосувати для перевірки гіпотези дослідження?

Завдання 10.

Вихідні дані. Припустимо, дослідник поставив перед собою мету з'ясувати, як впливає алкоголь на ефективність виконання сенсорно-моторних реакцій, наприклад реакцій на появу червоного світла. Для цього він запросив 10 досліджуваних, яким було запропоновано випити перед участю в експерименті різну кількість келихів пива.

Запитання

1. Як називається тип дослідження, за допомогою якого було встановлено тип зв'язку між двома змінними, що вимірювались?
2. За допомогою якого графічного способу здебільшого відображають результати таких досліджень?
3. Як можна операціоналізувати змінні, що вивчались у дослідженні?
4. Який тип зв'язку, на вашу думку, існує між змінними?
5. Який статистичний критерій використовують для оцінки достовірності зв'язку між змінними?

Завдання 11.

Вихідні дані. Припустимо, вам потрібно перевірити, чи відрізняється латентний період реакції на появу простого зорового стимулу від відповідного періоду реакції вибору між двома чи кількома стимулами.

Як ви сплануєте таке дослідження?

Запитання

1. Визначте незалежну змінну для цього дослідження. Скільки рівнів вона матиме?
2. В яких одиницях може бути виміряна залежна змінна?
3. Якщо ви виберете для цього дослідження експериментальний план типу А — В — В — А, що позначатимуть літери А та В?
4. Скільки груп досліджуваних вибирають для експериментального плану з вимірюваннями, які повторюються в такому порядку: А — В — В — А?
5. Чи застосовується в дослідженні спосіб так званого контрбалансування?

Завдання 12.

Вихідні дані. Припустимо, що гіпотетичний дослідник вирішив вивчити вплив сенсорної стимуляції на сприйняття часу. Він підібрав групу досліджуваних, яких поділив на дві підгрупи: а) полезалежних і б)

поленезалежних, бо вважав, що суб'єкти з різними ознаками щодо полезалежності можуть по-різному реагувати на зміну у характері сенсорної стимуляції. Під час експерименту досліджуваним пропонувалось дивитись або на освітлений екран слайдопроектора без будь-яких зображень на ньому, або на екран, на якому періодично з'являлись зображення. Кожна експериментальна процедура містила п'ять випробувань тривалістю дві хвилини. Наприкінці кожного випробування досліджуваних запитували, скільки часу минуло з моменту попереднього інтервалу. В результаті дослідження було встановлено, що вплив типу сенсорної стимуляції на оцінювання досліджуваними її тривалості різниться для поленезалежних та полезалежних суб'єктів.

Полезалежні суб'єкти схильні оцінювати інтервали гетерогенної стимуляції як триваліші.

Запитання

1. Які дві теоретичні гіпотези, на вашу думку, були висунуті дослідником? Сформулюйте їх, враховуючи наведені результати дослідження.
2. У цьому дослідженні було дві незалежні змінні. Які саме?
3. Яка з незалежних змінних була неманіпульованою, а яка маніпульованою? Скільки рівнів мали незалежні змінні?
4. Яка змінна була залежною в дослідженні? Як вона вимірювалась?
5. Як забезпечувались в експерименті гомогенна та гетерогенна сенсорні стимуляції?
6. Експериментатор вирішив не відбирати досліджуваних серед студентів коледжу, а запросив студентів вечірньої школи того самого віку. Як ви вважаєте, чому він це зробив?
7. Який план експерименту було обрано для цього дослідження?
8. Яка статистична обробка даних потрібна у цьому випадку?

Завдання 13.

Самостійно сплануйте дослідження для вивчення найстарішої і найбільш фундаментальної проблеми в соціальній психології, а саме — впливу присутності інших людей на виконання індивідумом певного завдання (дії), на його поведінку загалом:

- визначте змінні (залежні та незалежні); запропонуйте підходи до їх операціоналізації;
- виберіть та обґрунтуйте експериментальний план і процедуру дослідження;
- визначте тип дослідження, сформулюйте його гіпотезу.

Завдання 14.

Сплануйте дослідження, присвячене проблемі встановлення характеру впливу страху та стресу на афіліаційну поведінку суб'єкта.

1. Запропонуйте гіпотезу дослідження.
2. Визначте незалежні та залежні змінні.

3. Операціоналізуйте змінні.
4. Запропонуйте план здійснення дослідження.

Завдання 15.

Для гіпотези "немовлята потребують фізичного контакту з теплими та м'якими об'єктами для нормального емоційного розвитку":

- сформулюйте операційну дефініцію проблеми;
- визначте залежну та незалежну змінні;
- запропонуйте можливі шляхи їх операціоналізації.

Завдання 16.

Вихідні дані. Експериментальну тварину годували в камері Скінера, коли вона була голодною, а через певний час через камеру, коли тварина входила до неї, пропускали електричний струм. У тварини виникали ознаки нерішучості, коли вона наступного разу опинялась біля камери голодною.

Запитання

1. Яке ключове поняття визначає проблему, що вивчалась під час цього дослідження?
2. Які фактори зумовлювали стан нерішучості у тварини?
3. До якої предметної галузі психології належить це дослідження?
4. Дайте операційне визначення поняття "конфлікт" у термінах тенденцій "наближення" — "запобігання".

Завдання 17.

Визначте основні поняття, інтегровані в теорії оперантного навчання Хала — Спенса (*H, D, K, I*).

Запитання

1. Що згідно з цією теорією спонукає тварину до дії (зумовлює *D*)? Чи є це незалежною змінною?
2. Що гальмує формування навику?
3. Що позитивно впливає на формування навику?

Завдання 18.

1. Яку стратегію дослідження ви обрали б для визначення надійності тесту:
а) кореляційну; б) дескриптивну; в) маніпулятивну? Потрібне підкресліть.
2. Дослідники обирають двохфакторну модель експерименту, коли вважають, що між двома факторами існує певний зв'язок. Уточніть типи цього зв'язку.

РОЗДІЛ 2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛУ З КУРСУ

Модуль 1. *Експериментальна психологія у загальному контексті наукових досліджень. Етапи становлення галузі.*

Інструкція виконавцеві: при виконанні тестів, зверніть увагу на те, що **не в усіх** тестах правильною відповіддю є **один** із запропонованих для вибору варіантів.

1. Мінімальною вимогою для науковця при застосуванні експериментального методу є:

а) наявність спроможності розрізняти ситуації появи якогось явища чи його відсутність на підставі певних ознак;

б) встановлення закономірних зв'язків між явищами, що досліджуються.

2. Із застосуванням якої з дослідницьких стратегій **(а) дескриптивної; (б) кореляційної; (в) маніпулятивної** було встановлено наступні явища (*оберіть для відповіді літеру відповідної назви*).

<p>2.1. Обмеженість обсягу короткочасної пам'яті.</p> <p>2.2. Вплив „глибини переробки” інформації на її запам'ятовування.</p> <p>2.3. Закономірності поведінки різних суб'єктів під час дискусії (дослідження Бейлза).</p> <p>2.4. Спадковість ознак темпераменту.</p> <p>2.5. Надійність тестів.</p> <p>2.6. Залежність швидкості запам'ятовування інформації від рівня її осмисленості.</p> <p>2.7. Наявність різних форм психічних розладів в людини.</p> <p>2.8. Дослідники встановили, що екстравертовані пацієнти з невротичними розладами досягають ремісії швидше, ніж інтровертовані. Яка дослідницька стратегія була реалізована авторами:</p>	<p>(а) дескриптивної;</p> <p>(б) кореляційної;</p> <p>(в) маніпулятивної</p>
---	--

3. За допомогою яких дослідницьких стратегій **(а) дескриптивної; (б) кореляційної; (в) маніпулятивної** можна виокремити незалежні та залежні змінні для проведення наукового дослідження:

а) дескриптивної; б) кореляційної; в) маніпулятивної.

4. Який варіант дескриптивної стратегії було використано у наведених нижче дослідженнях (*оберіть для відповіді літеру відповідної назви*):

<p>4.1. Дослідник виявив і описав частоту появи в мові дитини до 3-х років при її нормальному розвитку різних за складністю висловлювань.</p> <p>4.2. Працівник служби безпеки автотранспортного руху зареєстрував відмінності між жінками та чоловіками у частоті порушення правил дорожнього руху.</p> <p>4.3. Американські дослідники вивчали особливості</p>	<p>а) іннумерація;</p> <p>б) натуралістичне спостереження;</p> <p>в) приховане спостереження;</p> <p>г) польове спостереження;</p>
--	--

<p>альтруїстичної поведінки пасажирів поїздів метрополітену, виконуючи в їх присутності сцени звернення один до одного за допомогою відносно правильності вибору напрямку руху.</p> <p>4.4. А.Р.Лурія дослідив особливості унікальної пам'яті хворого на шизофренію Шершевського і описав їх в книзі „Маленькая книжка о большой памяти”</p>	<p>д) контрольоване спостереження; е) опитування у вигляді окремих випадків.</p>
--	--

5. Яка стратегія досліджень використовувалась при встановленні рис особистості?
- а) дескриптивна; б) кореляційна; в) маніпулятивна.
6. За допомогою якої дослідницької стратегії можна встановити причинно-наслідковий зв'язок між явищами:
- а) дескриптивної; б) кореляційної; в) маніпулятивної.
7. За допомогою кореляційного дослідження можна встановити каузальні зв'язки між явищами, якщо:
- а) ретельно оцінюються усі фактори, що впливають на явище;
б) ретельно оцінюються темпоральні зв'язки між явищами (послідовність явищ);
в) забезпечується автоматизована реєстрація поведінки досліджуваних.
8. Коли використовуються кореляційні дослідження?
- а) коли треба виявити кластери спільних факторів;
б) коли треба встановити каузальні зв'язки між явищами;
в) коли треба встановити закономірні зв'язки між явищами;
г) коли треба оцінити надійність тестових методик.
9. На етапі висунення гіпотез дослідження використовують:
- а) раціональне обміркування сенсорної інформації з правилами логічного висновку;
б) систематичне збирання емпіричних даних.
10. Засновником експериментальної психології, на думку П.Фреса, можна вважати:
- а) Густава Фехнера;
б) Лайонела Терстоуна;
в) Вільгельма Вундта.
11. Закон Вебера описує:
- а) співвідношення між фізичними характеристиками зовнішньої стимуляції та їх психічними корелятами;
б) поріг диференціації;
в) абсолютний поріг;
г) ледве помітні розбіжності між сприйняттям різних сенсорних впливів.
(правильних відповідей більше, ніж 1).
12. Які з перелічених нижче психофізичних методик вимірювання порогів відчуття використовують:

<p>12.1. при підборі окулярів; 12.2. при здійсненні контролю якості</p>	<p>а) методику еталонного стимулу;</p>
---	--

продукції, що виробляється на конвеєрі: 12.3. при індивідуальному регулюванні гучності радіосигналу або чіткості візуального зображення:	б) методику мінімальних розбіжностей; в) методику постійної помилки.
---	---

13. Хто із зазначених літерами авторів вважав передумовами виникнення експериментального методу в психології:

13.1. ідею щодо можливості вимірювання психічних явищ у термінах їх тривалості та інтенсивності; 13.2. ідею про можливість розглядання емоцій як наслідку подій, що виявились корисними чи шкідливими для організму; 13.3. ідею про можливість зведення свідомості до певних дискретних елементів (структуралістський підхід до вивчення психіки);	а) В.Вундт; б) Х.Вольф; в) Ч.Дарвін.
--	--

14. Які психічні явища вперше спробував дослідити методом, що нагадував експериментальний:

14.1. В.Вундт:	а) увагу;
14.2. Х.Вольф:	б) пам'ять;
14.3. Г.Фехнер:	в) емоції; г) почуття; д) сприйняття.

15. Які дослідники, що відійшли від структуралізму і пізніше заснували біхевіоризм, вивчали:

15.1. індивідуальні розбіжності у тривалості реакцій на зовнішні стимули: 15.2. Характеристики пам'яті і навчання	а) Дж. Мак-Кон Кеттелл; б) Г.Еббінгауз.
--	--

16. Дослідження яких вчених відповідали всім вимогам до експериментального методу?

- а) Дж.Кеттелла;
- б) В.Вундта;
- в) Е.Трондайка;
- г) І.П.Павлова.

17. Чим відрізнявся у вивченні свідомості засновник Вюрцбургської школи в психології О.Кюльпе від В.Вундта

а) він зосередив увагу на процесуальному аспекті виявлення досвіду свідомості;

б) він зосередив увагу на вивченні змісту досвіду свідомості.

18. Яка школа в психології була предтечею гештальтпсихології:

- а) Лейпцігська (В.Вундт);
- б) Вюрцбургська (О.Кюльпе);
- в) біхевіористська (Е.Торндайк, І.П.Павлов).

19. Представник якої школи психології дослідив ефект, що отримав назву: "phi" – phenomenon"? (ілюзія руху):

- а) структуралістської;
- б) біхевіористської;
- в) гештальтпсихології.

20. Яке відкриття базується на дослідженні цього феномену:

- а) фотографія;
- б) кінематографія;
- в) голографія.

21. Які з позначених літерами дослідницьких методів і прийомів використовувались наступними авторами:

1) П.В.Симоновим	а) схема “подвійної стимуляції”;
2) Л.С.Виготським	б) вивчення особливостей сприйняття фігури і фону;
3) А.С.Лазурським	в) природний експеримент, коли досліджувані не знали, що вони є об’єктами дослідження;
4) Куртом Левіном	г) експериментально-генетичний метод;
5) Рібо	д) експериментально-генетичний метод;
6) Г.С.Костюком	е) акторська модель відтворення емоцій.

22. До якого періоду розвитку експериментальної психології відносять дослідження:

1) у галузі психофізики	а) долабораторного;
2) у галузі інтроспективної методології	б) лабораторного
3) патопсихологічний підхід	

23. Який підхід до трактування психічних явищ, зокрема феномена адаптації, був характерний для :

1) біхевіоризма	а) орієнтований на відтворення минулого досвіду;
2) функціоналізма	б) орієнтований на цільове пояснення поведінки
3) генетичної психології	

24. Які з перелічених літерами методів виділяв у своїй класифікації психологічних методів Б.Г.Ананьєв

- а) організаційні;
- б) теоретичні;
- в) екстероспекція;
- г) методи герменевтики;
- д) емпіричні;
- е) інтерпретаційно-дескриптивні;
- ж) методи обробки даних;
- з) інтроспекція.

25. Які із зазначених нижче методів С.Л.Рубінштейн вважав найважливішими для психології:

- а) моделювання;
- б) експеримент;
- в) герменевтичні;
- г) спостереження.

26. Хто з дослідників психології виокремив прийоми вивчення продуктів діяльності (у тому числі: бесіду, анкетування):

- а) Виготський Г.С.
- б) Пирйєв Г.Д.
- в) Рубінштейн С.Л.

27. Які з перелічених літерами методами Б.Г.Ананьєв відносив до:

27.1. організаційних:	а) спостереження;
27.2. інтерпретаційних:	б) експеримент;
27.3. емпіричних:	в) генетичний;
	г) комплексний;
	д) психодіагностичний;
	е) структурні методи (класифікації, типології тощо);
	ж) біографічний;
	з) порівняльний;
	и) лонгітюдний.

28. Які з перелічених літерами методами В.М.Дружинін відніс до:

28.1. активних	а) психологічне тестування;
28.2. пасивних	б) експеримент;
	в) бесіда;
	г) спостереження.

29. В експерименті і психологічному тестуванні дослідник здійснює:

- а) об'єктивовану (опосередковану) оцінку даних;
- б) суб'єктивну (безпосередню) оцінку даних.

30. Інтерпретаційні методи дослідники пропонують розглядати як "місце зустрічі" (взаємодії):

- а) організаційних і теоретичних методів;
- б) організаційних і інтерпретаційних методів;
- в) теоретичних та емпіричних методів

Модуль 2. "Експеримент як вид практичної діяльності: гіпотези, вибірки, змінні"

1. Ознайомтеся з описанням емпіричного дослідження і виконайте наступні завдання.

Учні одного з класів загальноосвітньої школи були випадковим чином розподілені на дві групи: А і Б. Учні групи А пройшли курс швидкісного читання, за вивчення якого їм була обіцяна винагорода від експериментатора, тоді як учні групи Б такого курсу не проходили. Після закінчення першої чверті навчального року були співставлені результати успішності навчання учнів обох груп. Середній бал успішності учнів групи А по чотирьох основних предметах дорівнював 4,0 балів, а учнів групи Б – 3,4 бали.

Завдання:

1.1. Знайдіть в тексті описання дослідження слова, які дають уявлення про *засіб контролю* побічної (зовнішньої) варіативності, застосований дослідником і запишіть їх в дужках: ()

1.2. Знайдіть в тексті формулювання *незалежної* змінної і запишіть його в дужках: ()

1.3. Який вид *незалежної* змінної згадано в експерименті:

- а) концептуальна

- б) операційна
- 1.4. Знайдіть слова, що відповідають залежній *концептуальній* змінній.
- 1.5. Знайдіть слова, що відповідають залежній *операційній* змінній.
- 1.6. Сформулюйте своїми словами гіпотетичний конструкт, покладений в основу цього дослідження.
- 1.7. Чим маніпулював дослідник у цьому експерименті?
- а) навиками читання;
- б) рівнями успішності навчання (4,0 – 3,4 бали)
- 1.8. Що загрожувало валідності експерименту?
2. Визначте типи помилок при формуванні вибірок у наведених нижче ситуаціях
- 2.1. В одну з двох реальних груп (класів середньої школи, підібраних для дослідження впливу методу навчання на ефективність формування навиків володіння іноземною мовою), потрапило п'ять випускників гуманітарної гімназії з поглибленим вивченням іноземної мови, а в іншу групу – лише один.
- Тип помилки вибірки:*
- а) тип S; б) тип G; в) тип R.
- 2.2 В одну групу потрапило декілька досліджуваних, які мали досвід участі в психологічних експериментах подібного типу, бо після експерименту дослідник розповідав про його ціль (в експерименті моделювалась ситуація для вивчення альтруїзму, замаскована під анкетування, яке не мало відношення до істинної проблеми дослідження). Звісно, ставлення цих досліджуваних до змодельованої ситуації виявилось неочікуваним для експериментатора.
- Тип помилки вибірки:*
- а) тип S; б) тип G; в) тип R.
3. Експериментальна гіпотеза – це чітко сформульоване:
- а) *передбачення* відносно особливостей перебігу психологічного явища, яке можна емпірично перевірити;
- б) *описання* перебігу психологічного явища, яке підтверджено експериментально.
4. Той запланований дослідником фактор, за яким групи учасників дослідження будуть відрізнятися у дослідженні, є:
- а) незалежною змінною;
- б) залежною змінною;
- в) побічною змінною.
5. Змінні, які вимірює експериментатор, називають:
- а) незалежною змінною;
- б) залежною змінною;
- в) побічною змінною.
6. Якщо експеримент передбачає порівняння між двома експериментальними умовами, впливу яких піддаються одні й ті ж самі досліджувані, ми говоримо про:
- а) інтраіндивідуальний план
- б) міжгруповий експериментальний план.
7. Статистичну гіпотезу можна перевірити, тільки якщо вона формулюється:
- а) у “нульовій” формі (тобто про відсутність розбіжностей між порівнюваними групами або умовами);

б) в альтернативній формі (тобто про наявність розбіжностей між порівнюваними групами або умовами);

8. Які типи побічних змінних інколи називають модераторами:

- а) ситуативні;
- б) біосоціальні;
- в) особистісні.

9. На яких основних *трьох* операціях з числа наведених нижче базується техніка експерименту:

- а) узагальненні;
- б) абстрагуванні;
- в) точної реєстрації;
- г) контролі;
- д) маніпулюванні.

10. Той фактор, який контролює дослідник під час експерименту, є:

- а) залежною змінною;
- б) незалежною змінною;
- в) побічною змінною.

11. Зміни у функціонуванні досліджуваних, які вимірює експериментатор, називають:

- а) залежною змінною;
- б) незалежною змінною;
- в) побічною змінною.

12. У дослідженні, у якому перевірявся вплив інсульту на ураження мови, що було незалежною змінною:

- а) ураження різних частин тіла внаслідок інсульту;
- б) ураження мови.

13. Теоретичні дослідження якого із зазначених нижче психологів є джерелом гіпотези згаданого у п.12 дослідженні:

- а) Л.С.Виготського;
- б) О.Р.Лурії;
- в) Т.С.Костюка

14. Ознайомтесь із дослідженням, наведеним нижче, і дайте відповіді на наступні питання: Досліджуваним однієї з двох груп на початку експерименту давався алкоголь (2 пляшки пива) і вимірювалась швидкість і правильність відповідей на питання вікторини. Питання:

14.1. Чи є у дослідженні формулювання концептуальних змінних (незалежної і залежної):

- а) є; б) ні.

14.2. Визначте тип залежної змінної для цього дослідження:

- а) одномірна;
- б) багатомірна;
- в) фундаментальна.

14.3. В якій шкалі вимірювали залежну змінну в цьому дослідженні:

- а) у шкалі найменувань;
- б) у порядковій шкалі;

- в) в інтервальній шкалі.
15. Якими типами незалежних змінних надавали перевагу дослідники наступних психологічних шкіл:
- 15.1 Біхевіористської
- а) ситуативним;
 - б) організаційним.
- 15.2 Функціоналістської
- а) ситуативним;
 - б) організаційним;
 - в) взаємодії ситуативних і особистісних змінних.
- 15.3 В школі К.Левіна
- а) ситуативним;
 - б) організаційним;
 - в) взаємодії ситуативних і особистісних змінних.
- 16.1 При проведенні експериментів з вирішенням так званих «малих творчих задач», що обирались незалежною змінною
- а) ситуативні фактори;
 - б) організаційні фактори;
 - в) фактори послідовності подання завдань.
- 16.2 Який гіпотетичний конструкт був покладений в основу цього дослідження:
- а) про вплив інтелекту на ефективність вирішення задач;
 - б) про вплив мотивації на ефективність вирішення задач.
17. Що є більш важливим для відхилення нульової гіпотези в експерименті:
- а) зростання розбіжностей у середніх показниках залежної змінної в порівнюваних групах;
 - б) зменшення величини стандартної помилки.
18. Який тип базових змістовних співвідношень існує між явищами:
- 18.1. Системність впливу хвороби на психічні функції і порушення мови:
- а) функція (зміст явища) – форма (структура зовнішнього виявлення);
 - б) форма (структура зовнішнього виявлення) – функція (зміст явища).
- 18.2. підвищення функції уваги завдяки вживанню збуджувальної речовини – зміна функціонального стану людини.
- а) функція (зміст явища) – форма (структура зовнішнього виявлення);
 - б) форма (структура зовнішнього виявлення) – функція (зміст явища).
19. Яке з наведених нижче тверджень адекватно розкриває зміст одного з відомих парадоксів К.Попера:
- 1) статистичні (детерміністські) рішення ґрунтовані на вірогіднісних судженнях;
 - 2) твердження щодо каузальної залежності між явищами оцінюються вірогіднісно
 - а) правильним є друге твердження;
 - б) обидва твердження є правильними.
20. Вибірка є рівномірною, якщо середні показники залежної змінної для неї дорівнюють відомим середнім показникам генеральної сукупності
- а) так;
 - б) ні.
21. Для отримання більш надійних статистичних даних в експерименті краще :

- а) підібрати велику вибірку;
 - б) провести реплікацію (повтор) дослідження на двох помірних вибірках (25-35 осіб).
22. Поняття залежна змінна – незалежна змінна співвідносяться як:
- а) причина – наслідок;
 - б) наслідок – причина.
23. Незалежною є змінна, яка:
- а) вимірюється дослідником;
 - б) маніпулюється дослідником;
 - в) обирається дослідником для перевірки гіпотези відносно її впливу на залежну.
24. Який тип залежних змінних використовується при вивченні психічних станів людини:
- а) одномірні;
 - б) багатомірні;
 - в) фундаментальні.
25. Як за класифікацією Кемпбела називають незалежну змінну, умови для вивчення впливу якої на поведінку людини можна змоделювати на тренажері:
- а) потенційно маніпульована змінна;
 - б) відносно стабільна характеристика оточення;
 - в) змінна, якою можна активно маніпулювати
 - г) організаційна змінна.
26. Як забезпечити «чутливість» обраної Вами залежної змінної:
- а) попередньо провести пошукове дослідження;
 - б) провести пошук теоретичної літератури;
27. Як можна нівелювати вплив можливої нерівномірності рандомізованої вибірки на результати експерименту:
- а) усереднити дані вимірювань залежної змінної для експериментальної та контрольної груп разом; і відносно них обчислювати розбіжності між групами;
 - б) усереднити дані вимірювань кожної групи окремо і відносно них обчислювати розбіжності між групами.
28. При проведенні експерименту необхідно забезпечити виконання трьох основних умов: абстрагування, контроль, маніпулювання.
- 28.1. Що означає «абстрагування» у цьому контексті?
- а) дотримання правила Мілля відносно «однієї змінної»;
 - б) вибір однієї чи декількох незалежних змінних і абстрагування від інших можливих впливів на результати дослідження;
 - в) чітке формулювання у термінах абстрактних концептуальних понять дослідницького завдання.
- 28.2. Коли йдеться про забезпечення при експериментуванні контролю, мається на увазі:
- а) попередження побічних впливів, додаткових (незапланованих змінних);
 - б) забезпечення різниці між експериментальними та контрольними умовами;
 - в) точну реєстрацію вимірюваної залежної змінної.

28.3. Під маніпулюванням в експерименті розуміють:

- а) попередження побічних впливів;
- б) забезпечення різниці між експериментальними та контрольними умовами;
- в) застосування різних засобів вимірювання залежної змінної.

29. Знайдіть відповідність наступному визначенню «предмет дослідження, психологічне явище, процес, стан тощо, який потерпає змін в результаті експериментальних впливів»:

- а) незалежна змінна;
- б) зовнішня змінна;
- в) залежна змінна.

30. Знайдіть відповідність наступному визначенню «Характеристика експерименту з точки зору правильності висновків: можливість твердження про те, що зміни в ЗЗ викликані саме НЗ, а не сторонніми факторами»

- а) внутрішня валідність;
- б) зовнішня валідність;
- в) прогностична валідність.

Модуль 3. «Побічна варіативність і засоби її контролю»

1. Якщо в експерименті незалежною змінною є варіації в інструкції щодо сприйняття малюнків типу «фігура – фон» (в одному випадку дається інструкція побачити «обличчя», а в іншому – «вазу»), що можна вважати вірогідною побічною змінною:

- а) внутрішні установки досліджуваного;
- б) досвід;
- в) тип особистості.

2. Щоб нівелювати індивідуальні розбіжності у сприйнятті інструкцій як джерела побічної варіативності в експерименті необхідно:

- а) пред'явити один і той же стимульний матеріал декілька разів;
- б) пропонувати повторити інструкцію своїми словами;
- в) пред'являти інструкцію в усній та письмовій формах.

3. Ефект Пігмаліона може виникати коли дослідник:

- а) не може приховати зацікавленість в підтвердженні гіпотези експеримента;
- б) коли він ставиться до досліджуваних доброзичливо.

4. Відомий дослідник теорії експерименту Розенталь запропонував вважати джерелом побічної варіативності різноманітні характеристики досліджуваних. Які з наведених нижче характеристик він відніс до:

- 4.1. Біосоціальних;
- 4.2. Психосоціальних;
- 4.3. Соціальних.

а) рівень тривожності; б) стать; в) авторитарність; г) вік; д) інтелект; е) ознаки статусу; ж) наявність досвіду попередніх контактів з досліджуваними; з) ворожість; і) зовнішня привабливість; к) знайомство експериментатора з досліджуваними як із студентами.

5. Ефект можливого впливу факторів, пов'язаних з експериментатором, здебільше нівелюється методичним прийомом:
- а) контрбалансування;
 - б) балансування;
 - в) подвійного сліпого експериментування;
 - г) дезінформації;
 - д) елімінації;
 - є) автоматизації процедури збору даних.
6. Який психодіагностичний опитувальник був розроблений спеціально для попередження побічної варіативності, народжуваної стійкими характеристиками емоційності досліджуваних?
- а) 16-факторний особистісний опитувальник Кеттелла;
 - б) шкала тривожності Тейлора;
 - в) шкала особистісної та ситуаційної тривожності Ч.Спілбергера.
7. Які з наведених нижче джерел побічної варіативності можна подолати за допомогою прийомів:
- 7.1. Особистісні фактори
 - 7.2. Фактори, пов'язані з просторово-часовою послідовністю експериментальних подій
 - 7.3. Фактори, пов'язані зі змінами у стані досліджуваних під час експерименту.
- а) балансування; б) контрбалансування; в) створення корельованих груп; г) підтримання постійних умов
8. Ознайомтесь з наведеними нижче ситуаціями експериментальних досліджень і дайте відповідь на запропоновані запитання. Дослідник вивчав у звукоізолюваній лабораторії відмінності у реагуванні досліджуваних однієї групи на звукові стимули різної гучності, змінюючи порядок їх пред'явлення, під час експерименту.
- 8.1. Які засоби контролю побічної варіативності він застосував
- а) балансування;
 - б) контрбалансування,
 - в) елімінацію.
- 8.2. Які ефекти побічної варіативності було проконтрольовано:
- а) вплив оточуючого середовища;
 - б) вплив особистісних факторів на результати експерименту;
 - в) ефект Пігмаліона;
 - г) ефекти звикання і переносу.
9. Засобами подолання ефектів послідовності є:
- а) застосування контрбалансування;
 - б) застосування балансування;
 - в) збільшення інтервалів між випробуваннями з різними рівнями незалежної змінної.
10. Коли вибірка є достатньо численною, використовується:
- а) повне контрбалансування;
 - б) рандомізоване контрбалансування

11. Для чого застосовується сліпий метод експериментування?
а) щоб запобігти побічному впливу дослідника на результати експерименту;
б) щоб попередити побічних ефектів з боку досліджуваного.
12. Який прийом контролю побічної варіативності був застосований у наступній ситуації.
Дослідник включив свого помічника у склад вибірки, не попередивши про це інших учасників, який ініціював різні види поведінки досліджуваних. Як називається цей прийом?
а) «сліпе» випробовування;
б) подвійне «сліпе» випробовування;
в) метод плацебо.
13. Який вид варіативності в експерименті виникає завдяки маніпулюванню незалежною змінною?
а) запланована;
б) незапланована;
в) помилкова.
14. Який вид варіативності можна контролювати математичними методами?
а) побічну;
б) помилкову.
15. Який з наведених нижче видів варіативності пов'язаний з досліджуваними?
а) Ефект Пігмаліона;
б) гала-ефект;
в) дослідницьке ставлення до мети експерименту.
16. Які види побічної варіативності можна подолати за допомогою міжгрупового плану?
а) вплив особистісних факторів досліджуваних на результати;
б) вплив ефектів послідовності подання стимулів на результат.
17. Прийом контрбалансування долає ефекти:
а) міжгрупових розбіжностей;
б) адаптації до умов експерименту;
в) послідовності.
18. За допомогою методу Латинського квадрату можна забезпечити:
а) рандомізоване контрбалансування;
б) часткове контрбалансування;
в) повне контрбалансування.
19. Яким повинен бути розмір вибірки при здійсненні контрбалансування?
а) 16;
б) 64;
в) 32.

Модуль4. Планування експерименту

1. Проаналізувати описання емпіричного дослідження та визначити:

- а) проблему, якій воно присвячено;
- б) гіпотези (теоретична, емпірична);
- в) змінні (залежні, незалежні) їх концептуальні та операційні визначення;
- г) тип експериментального плану, обраний дослідником;
- д) кількість груп та спосіб їх відбору;
- е) засоби контролю змінних.

Еш (Asch) провів експеримент з метою визначення, чи є перша одержана нами про людину інформація важливішою у формуванні нашого враження про неї, ніж пізніша інформація. Еш використовував дві групи досліджуваних. Кожній з цих груп зачитувався один і той же список прикметників, що характеризують якусь людину. Проте, одна група спочатку одержувала позитивну інформацію, а потім – негативну, тоді як інша група навпаки, - спочатку негативну, а потім позитивну. Потім Еш просив досліджуваних записати загальне враження про людину, що характеризується.

2. Знайдіть відповідність наступному визначенню «Характеристика експерименту з позиції можливості узагальнення висновків»:

- а)внутрішня валідність;
- б)зовнішня валідність;
- в)прогностична валідність.

3. Основною ознакою істинного експерименту є:

- а) кількість досліджуваних не менше 30-35 осіб;
- б) використання одного із способів створення еквівалентних груп, частіше рандомізація;
- в) налічує не менше однієї емпіричної гіпотези;
- г) усе вище вказане.

4. Вкажіть найпоширений спосіб створення еквівалентних груп:

- а) стратометричний відбір;
- б) рандомізація;
- в) створення корельованих груп;
- г) застосування реальних груп.

5. Експериментальна вибірка повинна відповідати критеріям:

- а) критерій еквівалентності;
- б) критерій репрезентативності;
- в) змістовний критерій;
- г) усі вище вказані.

6. Знайдіть відповідність наступному визначенню «Характеристика експерименту з точки зору правильності висновків: можливість твердження про те, що зміни в залежній змінній викликані саме незалежною змінною, а не сторонніми факторами»:

- а)внутрішня валідність;
- б)зовнішня валідність;
- в)прогностична валідність.

7. Зазначте, скільки рівнів незалежної змінної ви вибрали б у разі необхідності вивчити нову проблемну галузь:

- а) 2;
- б) 3 або більше.

8. Простим рандомізованим планом є експериментальний план:

- а) з двома або більше рівнями однієї змінної;
- б) одним рівнем однієї змінної;
- в) двома рівнями двох змінних.

9. Дослідник вивчає вплив антитютюнової компанії на кількість підлітків, що палять. В дослідженні брали участь дві школи, перша школа приймала участь в компанії, інша – ні.

9.1. Чи є це дослідження істинним експериментом?

- А) так
- Б) ні

9.2. Яка з ознак істинного експерименту не міститься в цьому дослідженні?

- А) Маніпулювання незалежною змінною;
- Б) Використання експериментальної і щонайменше однієї контрольної груп;
- В) Використання одного із методів формування еквівалентних груп, найчастіше рандомізація;
- Г) Жодна з ознак не міститься.

9.3. Чи повинно, на вашу думку, в дослідженні проводити попереднє тестування?

- А) так
- Б) ні

9.4. За якою експериментальною схемою проводилось це дослідження?

- А) Інтраіндивідуальною;
- Б) Міжгруповою.

9.5. В якій шкалі вимірювалась залежна змінна?

- А) Номінальна
- Б) Рангова;
- В) Інтервальна;
- Г) Відношень.

10. Вибір схеми експериментального плану відбувається на етапі:

- А) формального планування;
- Б) змістовного планування.

11. простий рандомізований план для двох груп и одної незалежної змінної був розроблений?

- А) Фішером;
- Б) Соломоном;
- В) Кемпбелом;
- Г) Не має автора.

12. За даними факторного дослідження, намалуйте графік та зробіть висновок щодо взаємодії змінних та основного ефекту:

	1 НП	
2НП	7	10
	10	15

13. Дослідник обирає двофакторний план експерименту, якщо він очікує наявність..... між двома факторами. Впишіть пропущене слово.

14. В факторному плані 2×2 , 2 означає?

- А) кількість незалежних змінних;
- Б) кількість залежних змінних;
- В) кількість рівнів незалежних змінних;
- Г) перша кількість незалежних змінних, друга – кількість рівнів цих змінних.

15. основний ефект в факторному дослідженні означає?

- А) наявність взаємозв'язку між змінними;
- Б) відсутність ймовірного впливу побічних змінних;
- В) вплив кожної незалежної змінної на залежну;
- Г) відсутність взаємозв'язку між змінними.

Модуль 5. Квазіекспериментальні та неекспериментальні дослідження

1. План ex-post-facto це план в якому:

- а) зіставляються результати отримані до та після експериментального впливу на одній групі; застосовується багаторазовий вимір;
- б) дослідник не має можливості керувати незалежною змінною, а лише відбирає відносно еквівалентні групи учасників;
- в) зіставляються результати еквівалентних груп;

2. Найбільш поширеним квазіекспериментальним планом є план для двох нееквівалентних груп з тестуванням до та після впливу:

- а) так
- б) ні

3. В формуючому дослідженні основним джерелом артефактів є:

- а) нееквівалентність груп досліджуваних;
- б) неможливість варіювання рівнями незалежної змінної;
- в) існування альтернативних пояснень щодо каузальної залежності;
- г) залучення до проведення педагогічного колективу.

4. Який з квазіекспериментальних планів використовується для оцінки програм:

- а) плани для нееквівалентних груп
- б) плани дискретних часових серій
- в) доекспериментальні плани

5. Квазіекспериментальне дослідження відрізняється від експерименту:

- а) за рівнем узагальнення висновків;
- б) за логікою висновків щодо каузальної залежності;
- в) за способом контролю побічних змінних;
- г) за складністю проведення дослідження.

6. Визначте вірне пояснення терміну «квазіексперимент»:

- а) дослідження в «польових» умовах;
- б) дослідження з обмеженнями щодо контролю змінних;
- в) психологічний метод збору даних для відкидання альтернативних каузальних гіпотез.

7. В квазіекспериментальних планах можуть використовуватись схеми:

- а) вимірювань залежної змінної на одній групі;
- б) рандомізації як стратегії відбору в групи;
- в) рандомізації експериментальних впливів.

8. В гіпотезі «тип темпераменту впливає на швидкість простої сенсомоторної реакції» визначте в якій шкалі вимірюється незалежна змінна:

- а) інтервальна шкала;
- б) рангова шкала;
- в) номінальна шкала.

9. До якого типу гіпотез належить наступне припущення: «Інтроверти більш обережніші ніж екстраверти»:

- а) гіпотеза про зв'язок між явищами;
- б) гіпотеза про наявність явища;
- в) гіпотеза про зумовленість одного явища іншим.

10. Намалюйте схему плану відповідно до його визначення: «план дискретних часових серій для 1 групи, в якому експериментальний вплив до тестування чергується з відсутністю впливу до наступного тестування»

11. Для запропонованого числового ряду розрахуйте середнє арифметичне (M):
3, 7, 9, 3, 3, 6, 4;

- а) 7; б) 4; в) 3,5; г) 5.

12. Чи можливо за допомогою кореляційного дослідження відповісти на запитання: «Що є причиною соціальних відхилень поведінки?»:

- а) так б) ні

13. Кореляційне дослідження є:

- а) етапом встановлення каузальної залежності;
- б) самостійним емпіричним дослідженням;
- в) необхідним компонентом будь-якого дослідження.

14. В роботі Раштона Б. оцінювались 29 особистісних характеристик університетських професорів, що надавали перевагу науковій або педагогічній роботі. До якого типу досліджень належить це дослідження:

- а) кореляційне;
- б) Квазіекспериментальне;
- в) експериментальне.

15. В кореляційних дослідженнях побічні змінні не контролюються, що призводить до проблеми інтерпретації, що відома як:

- а) проблема спрямованості;
- б) проблема регресії до середнього;
- в) проблема обмеженості діапазону;
- г) проблема третьої змінної.

16. Дослідник помітив, що люди з високим рівнем самооцінки зазвичай більше займаються спортом, ніж ті що мають нижчий рівень самооцінки.

16.1. До якого типу досліджень належить це дослідження:

- а) кореляційне;
- б) Квазіекспериментальне;

в) експериментальне.

16.2. Поясніть в чому полягає проблема направленості для цього дослідження

17. Який тип зв'язку між змінними існує коли високе значення однієї змінної відповідають низькому значенню іншої змінної:

- а) додатній зв'язок;
- б) від'ємний зв'язок;
- в) квазіперіодичний зв'язок;
- г) нелінійний зв'язок.

18. визначте діапазон значень для коефіцієнтів кореляції:

- а) від +1 до -1;
- б) від 0 до +1;
- в) від 0 до +2;
- г) від +2 до -2.

19. Що визначає вибір коефіцієнту кореляції:

- а) кількість змінних;
- б) тип шкали в якій вимірюється залежна змінна;
- в) кількість досліджуваних;
- г) математична грамотність дослідника.

20. В кореляційному дослідженні при статистичній обробці використовують:

- а) міри зв'язку;
- б) міри розрізнення (различий);
- в) а і б в рівній мірі.

21. Висновки з квазіекспериментального дослідження більш валідні, якщо:

- а) воно краще наближене до польових умов;
- б) більше побічних змінних охоплено статистичним контролем;
- в) воно більш наближене до істинного експерименту;
- г) зменшена вірогідність інших інтерпретацій зв'язку.

22. Що береться за основу при виборі статистичного критерію для встановлення кореляційного зв'язку між змінними?

- а) кількість досліджуваних;
- б) шкала в якій вимірюються змінні;
- в) математична грамотність дослідника;
- г) немає вірної відповіді.

23. Який з наведених схем експериментальних планів є план дискретних часових серій?

- а) оХо;
- б) Хо;
- в) оХооХо;

24. Для запропонованого числового ряду розрахуйте медіану (Me):

3, 7, 9, 3, 3, 6, 4;

- а) 3; б) 4; в) 3,5; г) 6.

Модуль 6. «Методи експериментальних досліджень у окремих галузях психології»

1. Визначте, які психічні процеси традиційно досліджуються у таких підрозділах психології, як:

- 1.1. Психофізика
 - 1.2. «Просте» навчання
 - 1.3. Вербальне навчання
- а) сприйняття; б) увага; в) пам'ять; г) мислення.

2. Які фізичні характеристики зовнішнього середовища можуть бути незалежними змінними при дослідженні сенсорного сприйняття? (Запишіть, принаймні, п'ять характеристик):

3. Які психічні явища вивчаються як фактори, що можуть впливати на сприйняття фізичних характеристик об'єктів оточуючого середовища:

- а) екстраверсія; б) доброзичливість; в) увага; г) емоції; д) мотивація;
- є) пам'ять; ж) навчання; з) здібності; і) сором'язливість; к) монотонія;
- л) егоцентризм.

4. Що є глибинним опосередковуючим фактором, який зумовлює вплив депривації вітальних потреб або вживання людиною певних речовин (ліки, алкоголь, наркотики) на ефективність сприйняття :

Запишіть відповідь: ф..... а.....

5. У який спосіб можна викликати перцептивні реакції в експериментах з психофізики?

Запишіть 3 способи:

6. За допомогою яких перцептивних реакцій можна встановити:

6.1. Обмеження притаманні людям у розпізнаванні певних характеристик фізичних стимулів:

- а) поріг диференціації;
- б) абсолютний поріг;
- в) верхній поріг;
- д) нижній поріг.

6.2 Обмеження у встановленні розбіжностей між фізичними характеристиками об'єктів:

- а) поріг диференціації;
- б) абсолютний поріг;
- в) верхній поріг;
- д) нижній поріг.

7. Які з наведених нижче тверджень є вірними:

а) величина порога сприйняття є змінною і може коливатись у різні проміжки часу;

б) поріг має індивідуально стабільну величину;

в) величина порога сприйняття залежить від біологічних змін, які відбуваються в організмі.

8. В 1834 році вчений _____ помітив, що при встановленні розбіжностей між двома стимулами величина розбіжностей повинна досягати певного рівня, який залишається і становить _____.

9. Для вивчення порога диференціації використовують психофізичний метод:

а) граничних оцінок;

б) середньої помилки;

в) еталонного стимулу.

10. На який психофізичний метод спирається діяльність контролера конвейера:

а) граничних оцінок;

б) середньої помилки;

в) еталонного стимулу.

11. Які помилки сприйняття виникають при застосуванні методу граничних оцінок?

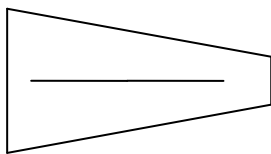
а) помилка _____;

б) помилка _____.

12. Як називають перцептивну реакцію при розпізнаванні сигналів на фоні шуму, коли суб'єкту здається, що він почув сигнал, якого не було?

Запишіть відповідь:

13. Який психофізичний метод був застосований при вивченні ілюзії Мюллера – Лайера?:

а) метод середньої помилки;

б) метод еталонного стимулу;

в) метод граничних оцінок.

14. Який психофізичний метод може бути застосований при описанні діяльності окуліста при підборі окулярів:

а) метод середньої помилки;

б) метод еталонного стимулу;

в) метод граничних оцінок;

г) метод розпізнавання сигналу на фоні шуму.

15. Який психофізичний метод доцільно застосувати для пояснення можливих помилок лікаря-рентгенолога:

а) метод середньої помилки;

б) метод еталонного стимулу;

- в) метод граничних оцінок;
г) метод розпізнавання сигналу на фоні шуму.
15. Умови, необхідні для формування умовних реакцій:
Напишіть, принаймні, 2 умови : _____
-
16. Що було в експериментах І.П.Павлова безумовним стимулом:
а) звук метронома;
б) м'ясний порошок;
в) слиновиділення.
17. Що було умовним стимулом:
а) звук метронома;
б) м'ясний порошок;
в) слиновиділення.
18. Що було в експериментах Павлова безумовною реакцією?
Запишіть відповідь: _____
19. Умовна реакція є результатом:
а) простого навчання;
б) інстинктивної поведінки.
20. Від чого залежало в експериментах Павлова збільшення кількості слини при звуках метронома?
Запишіть відповідь: _____
21. Формування умовної реакції здійснюється найбільш ефективно, коли умовний стимул:
а) пред'являється разом з безумовним;
б) пред'являється через 0,5 с після безумовного;
в) випереджує безумовний на 0,5 с.
22. Що таке «оперант»?
а) це поведінковий акт, який тварина виконує при підкріпленні вітальної потреби, що депривована;
б) це поведінковий акт, який тварина може випадково виконати в природних умовах;
в) це поведінковий акт, який формується за допомогою спеціального прийому, відомого під назвою «шейпінг».
23. Що є незалежними змінними в експериментах з оперантним зумовленням:
а) режим зумовлення;
б) швидкість оперантної реакції;
в) тривалість депривації вітальної потреби.
24. У яких ситуаціях оперантна поведінка зберігається протягом більш тривалого часу:
а) при фіксованому режимі підкріплення;
б) при варіативному режимі підкріплення.
25. Яким стимульним матеріалом користувався в експериментах із запам'ятовування інформації Г. Еббінгауз?
Запишіть відповідь: _____

26. Яка існує залежність між чутливістю та абсолютним порогом?
- а) прямопропорційна;
 - б) зворотньопропорційна;
 - в) нелінійна;
 - г) квазіперіодична.
27. Що є джерелом інформації при експериментальному вивченні сприйняття?
- а) перцептивні реакції;
 - б) пороги;
 - в) точка суб'єктивної тотожності;
 - г) постійна помилка.
28. Хто з американських психологів розвив погляди класичного зумовлення?
- а) Торндайк;
 - б) Уотсон;
 - в) Вертгеймер;
 - г) Скіннер.
29. За яких умов згасає умовна реакція при оперантному навчанні?
- а) Якщо підкріплюється частина спроб;
 - б) Якщо підкріплення замале;
 - в) Якщо підкріплення припиняється;
 - г) ніколи не згасає.
30. Що в теорії Хала-Спенса мається на увазі під силою навика?
- а) кількість підкріплених спроб;
 - б) ефективність умовної реакції;
 - в) кількість вкладених зусиль;
 - г) все вище зазначене.
31. Яка існує залежність між диференційною чутливістю та диференційним порогом?
- а) прямопропорційна;
 - б) зворотньопропорційна;
 - в) нелінійна;
 - г) квазіперіодична.
32. За яких умов згасає умовна реакція при класичному навчанні?
- а) якщо припиняється подача безумовного стимулу;
 - б) якщо умовний стимул випереджує в часі безумовний;
 - в) якщо умовний та безумовний стимули подаються одночасно;
 - г) немає вірної відповіді.
 - г) немає вірної відповіді.